

βρίσκεται στην ενέργεια, δὲν μπορεῖ ὅσο ἀγνή, δροσολογημένη, ἀπλή κι ἄν εἶναι, νὰ παραγνωρίσῃ τοὺς δρόμους πού χαραχτήκανε γύρω της; κι ἀνάμεσά της, τὰ μονοπάτια πού ἀνοιχτήκανε, τὰ δάση πού ἀναβλαστήσανε, τίς κορφές πού ἀτόμακκα φανήκανε πρὸς τὴν ἀνατολή.

Σήμερα, μόνο ἡ ποιητικὴ διάθεση ξερῇ, δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ ικανοποιήσῃ τὸ νόημα τῆς ἀψηλῆς τέχνης, δίχως νὰ τὴ σφραγίσῃ μὴ βαθύτερη λυρική αἴσθηση, μὴ γνωριμιά συνειδητότερη μὲ τὸν δόλογο κόσμο καὶ μὴ πλαστικότητα ξεχωριστὴ στοῦ καύσιμου κι ἀνάδομα τῆς ποιητικῆς ιδέας, στοῦ φύτρωμα καὶ τὸ καρποφόρημά της, στὴν ἐκφράση της, σύμφωνα μὲ τὰ υποδείγματα λόγου γραμματικοῦ, ὅπως καλλιιεργήθηκε καλλιτεχνικά σὲ κάθε γλώσσα, καὶ σὲ μᾶς εἰδικὰ μὲ τὸ πλούσια φωτεινὸ παράδειγμα τοῦ Ψυχάρη.

Ὁ Προβελέγγιος στὴ μορφὴ τῆς τέχνης του στάθηκε κάπως ξένος καὶ μακρινὸς στοῦ πλησίασμα μᾶς τελειότητας στοῦ στίχο καὶ μᾶς κανονικότητος στὴ γλώσσα. Ὁ δημοτικισμὸς του εἶναι «οὐτοπικός». Παραδέρνεται χωρὶς λιμάνι, στοῦ πέλαγο τοῦ νὰ μὴ ἀγγίξῃ βέβηλα τὰ παραδομένα. Ἀγαπᾷ τὴ δημοτικὴ, μὰ γλυκοκοιτάζει καὶ τὴν καθαρύουσα. Μπορεῖ καὶ δουλεύει μαζί τὸ Θεὸ καὶ τὸ Μαμωνά. Ἡ πίστη του κλονισμένη, κ' ἡ ἐκδίκηση βαρειά ξεσπᾷ στὴν τέχνη του. Ὁ στίχος του ξετυλίγεται ἄχρωμος κι ἀλύγιστος, τὸ περσότερο, κάπου ἀδύναμος καὶ χλωμός, κι ὅπου τὸν μεταχειρίζεται λεύτερα πὺ πὺ φανερώνεται ἡ τέτοια του ἀδυναμία.

Ὅμως τί περίεργο γιὰ τὰ νέα μας γράμματα καὶ τί ἀλάθευτο. Ὁ Ψυχάρης τὸ εἶπε: «Ἡ κανονικὴ γλώσσα κ' ἡ τέχνη ἡ ἀληθινὰ σημαντικὴ, ψυχὴ καὶ σάρκα». Στὰ τραγούδια τῆς σειρᾶς «Ἀπλή Ζωή», ἀπαντοῦμε βέβαια πολλὲς φορὲς τὴ γαλήνη καὶ τὴν ἀπαλὸσύνη στὴ φαντασία, τὴν ἀγνή ποιητικὴ δροσιά, γνωρίσματα ξεχωριστὰ τοῦ σεβαστοῦ ποιητῆ, μὰ τὸ βάθος πού θὰ μᾶς φέρῃ τὴν ἀληθινὴ ἐκσταση καὶ τὸ πέταμα πού θὰ μᾶς ὑψώσῃ στὴν ἀνώτερη αἴσθηση, μάταια θὰ πιασίσουμε νὰ γυρέψουμε.

Κι ἂν τὰ θετικὰ στοιχεῖα πού ἀπαντοῦμε σὲ ποιητὲς τέτοιου εἶδους, θὰ μπορούσαν νὰ φτάσουν αὐτὰ γιὰ νὰ προσφέρουν, σὰ συνταριαστοῦνε μὲ μαστοριά καὶ μὲ γνώση, μιὰν ἄξια ποίηση, ψυχὴ γιομάτη, ὅσο κι ἂ δὲν ὑπάρχει σὲ πρότυπα περιστάσις ὁμορφιάς, ὅμως σὰ θελήσῃ ὁ τεχνίτης νὰ τραβήξῃ πὺ πέρα πλαταίνοντας τὰ σύνορά του καὶ μπαίνοντας σὲ κόσμους πού βρίσκουνε ἔξω ἀπὸ τὸ δικό του κύκλο, γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ καθολικώτερα ἰδανικά, νὰ γίνῃ προφήτης κ' ἐρμηνευτὴς λαῶν καὶ πατρίδων, τοῦ δημόσιου βίου ὑμνητὴς καὶ ψάλτης, τρέπει καλὰ νὰ στοχάζεται πὺς θὰ χρειαστῇ τότε μιὰ ὀρμὴ δυνατὴ ἀπὸ διανόηση καὶ μελέτῃ οὐσιαστικὴ καὶ ξελαγαρισμένη, νὰ συντροφέψῃ τὰ τεχνικὰ στοιχεῖα τῆς ὁποίας του ποιητικῆς δεξιότητος.

Ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος, ἔξω ἀπὸ τὸ νὰ

ἐκφράσῃ τὸ προσωπικὸ του αἶσθημα, θέλῃς ἀκόμα μὲ τὰ τραγούδια τῆς σειρᾶς «Νικητήρια», νὰ ἐνθουσιαστῇ γενικώτερα, χωρὶς βέβαια νὰ ταράξῃ νερὰ λιμνασμένα καὶ χωρὶς νὰ κιντυνέψῃ νὰ χαρακτηριστῇ καταλυτὴς εἰδῶλων. Ἔτσι βοήθησε νὰ δυναμώσῃ τὰναγνωρισμένα ἰδανικά τῆς πολιτείας, ἀπὸ τὴ στενὴ πατριωτικὴ τους ὄψη, κ' ἔμεινε μ' ἕναν ὀρίζοντα περὶωρισμένο, ἀσφυκτικὸ, βαρὺ καὶ μ' ἕνα μονοπάτι χιλιοπατημένο ἀπὸ μιὰ ἐθνικιστικὴ παράδοση, πού δὲν τὴ δέχεται πιά ἕνα μάτι νέο, δυνατὸ, ἀλωμένο καὶ βαθύ.

Στὰ τραγούδια τῆς σειρᾶς «Τὰ νησιά μας», ὁ Προβελέγγιος ξετυλίγεται περιγραφικὸς, ζωγραφικὸς, μὲ ψυχὴ καὶ μὲ μάτι συγκινημένο. Τὸ Αἰγαῖο, πολυκύμαντο, διαμαντοστολισμένο, πολύχρωμο καὶ πολύτονο, τοῦ φλογίζει μιὰν ἀνθρωπιστικώτερη ἀγάπη γιὰ τὸν τόπο του, καὶ τοῦ δίνει τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀπλωθῇ στὰ ἰδιαίτερα του χροίσματα, τραγουδώντας μὲ μιὰν ἡρεμὴ φιλοσοφία τὸν ἥλιο πού βασιλεύει, τίς φωνές τῶν κυμάτων, τοὺς βράχους τοῦ νησιοῦ του, τοὺς γερανούς, πού πετοῦν, τὸ καλοκαίρι πού φεύγει, τὸν ἀνεμόμυλο πού στριφογυρίζει, καὶ τὰ δυὸ φῶτα μὲς στὴ νύχτα, τὸ ἕνα τοῦ βατοριοῦ πού παραδέρνει στοῦ κύμα, καὶ τ' ἄλλο φῶς, πού φέγγει τρεμοσβήνοντας πέρα στοῦ βουνό, συντροφιά, τοιὸς ἔξερ, σὲ ποῖο κελύβι ποιοῦ βοιοῦ. Μὰ καὶ δῶ ἴσως κάποιος πλατύτερος νοητικὸς ὀρίζοντας θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ τὸ ὑποβλητικὸ ἐκεῖνο, εἴτε φῶς, εἴτε μυστήριο, πού ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τὴ βαθιὰ τὴν ποίηση, πού μπορεῖ τόντις πολλὲς φορὲς νὰ μᾶς φαίνεται κ' ἡ πὺ ἀλήθεια.

Στὸν Ἀριστομένη Προβελέγγιο, χρωστοῦν ὡς τόσο οἱ νεώτεροι, κάθε τιμὴ καὶ σεβασμός, γιατί μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικά του ὑστερήματα εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκείνους, πού κρατήσανε τὰ τελευταῖα χρόνια τὸ δαυλὸ τῶ μουσῶν ἀναμένο, γιὰ νὰ τὸν παραδώσουν ἄδολο κι ἀμόλευτο στοὺς κατοπινούς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Ἡ Κοινὴ Γνώμη

ΤΑ ΚΑΠΟΝΙΑ

Φίλε Νουμά,

Ξεκαρδίστηκα μὲ τὴν ὑπερπεριφρόνηση πού δείχνουνε γιὰ τοὺς «Βαμους» τοῦ Παλαμά, γιὰ τὰ δηγήματα τοῦ Χατζόπουλου καὶ γιὰ ὅλη γενικὰ τὴ φιλολογικὴ μας παραγωγή τὰ τρία φιλολογικὰ καπόνια πού βγάζουν τὴν «Κριτικὴ καὶ ποίηση». Οἱ τύποι αὐτοὶ πού τόσο ὑπέροχα τοὺς ζυγογράφει ὁ Ταγκόπουλος σὺν «Ἀρχισυντάκτη» του καὶ ὁ Κ. Χατζόπουλος σὺν «ὑπεράνθρωπο» του, μὲ τὸ νὰν τοὺς λείπουν τὰ φιλολογικὰ γεννητικὰ μόρια, παθαίνουν, δι, καὶ οἱ εὐνοῦχοι, λυσσάζουνε μὲ κάθε φανέρωμα δημιοῦργικὸ. Ἔτσι, οἱ ταλαίπωροι, δὲν εἶναι γιὰ ξεσυνέρισμα μὰ μόνο γιὰ γέλια.

Δικός σου
ΚΙΣΣΑΡΑΓΑΣ